

Nya regler i arbetslöshetsförsäkringen om bland annat förtroendeuppdrag och pension

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring och lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor.

Regeringens förslag innebär bl.a. att förtroendeuppdrag får en tydlig reglering i arbetslöshetsförsäkringen, att enhetliga regler införs om samordning av arbetslöshetsersättning och pension för alla som tar ut allmän ålderspension eller annan pension som lämnas på grund av förvärsarbete och att rätten att bli medlem i en arbetslöshetskassa ska gälla till månadsskiftet före den månad då den som ansöker om medlemskap fyller 65 år.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 2 juli 2018.

Behandlade förslag

Proposition 2017/18:53 Nya regler i arbetslöshetsförsäkringen om bland annat förtroendeuppdrag och pension.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Nya regler i arbetslöshetsförsäkringen om bland annat förtroendeuppdrag och pension	5
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	9
Propositionen	9
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	10

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Nya regler i arbetslöshetsförsäkringen om bland annat förtroendeuppdrag och pension

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring,
2. lag om ändring i lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2017/18:53 punkterna 1 och 2.

Stockholm den 8 februari 2018

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Ann-Christin Ahlberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ann-Christin Ahlberg (S), Annelie Karlsson (S), Sven-Olof Sällström (SD), Patrik Björck (S), Marco Venegas (MP), Christian Holm Barenfeld (M), Eva-Lena Jansson (S), Magnus Persson (SD), Said Abdu (L), Ali Esbati (V), Helén Pettersson i Umeå (S), Magnus Manhammar (S), Erik Andersson (M), Eva Lohman (M), Fredrik Christensson (C) och Erik Slottnér (KD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Riksdagen beslutade den 23 mars 2005 att i enlighet med arbetsmarknadsutskottets förslag (bet. 2004/05:AU4 punkt 7, rskr. 2004/05:181) tillkännage för regeringen att regeringen närmare ska överväga frågan om ersättningsrätt m.m. för personer med förtroendeuppdrag och återkomma till riksdagen om detta.

Regeringen tillsatte under 2010 en utredning (den s.k. parlamentariska socialförsäkringsutredningen). Utredningen har sett över olika frågor inom bl.a. arbetslöshetsförsäkringen. I delbetänkandena I gränslandet – Social trygghet vid gränsarbete i Norden (SOU 2011:74) och Pensionärens och förtroendevaldas ersättningsrätt i arbetslöshetsförsäkringen (SOU 2013:64) samt i slutbetänkandet Mer trygghet och bättre försäkring (SOU 2015:21) har utredningen lämnat förslag på ändringar i bl.a. lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring och lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor.

Arbetsmarknadsdepartementet beslutade 2015 om en översyn som delvis omfattar frågor som den parlamentariska socialförsäkringsutredningen tidigare utrett. Som ett led i översynen utarbetades promemorian Nya regler i arbetslöshetsförsäkringen om bland annat förtroendeuppdrag och uttag av pension (Ds 2016:47).

I proposition 2017/18:53 behandlar regeringen lagförslag från promemorian. Regeringen har begärt in Lagrådets yttrande över förslaget till lag om ändring i lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor. Lagrådet hade inga invändningar mot förslaget. I propositionen lämnas även förslag på vissa ändringar i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

Ingen motion har väckts med anledning av propositionen.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Utskottets överväganden

Nya regler i arbetslöshetsförsäkringen om bland annat förtroendeuppdrag och pension

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag.

Rättslig bakgrund

Arbetslöshetsförsäkringen omfattar alla som förvärvsarbetar, både arbetstagare och företagare. Försäkringen består av två delar. En allmän del, grundförsäkringen, och en frivillig del som ger ersättning baserad på den sökandes inkomst, inkomstbortfallsförsäkringen. Både grundförsäkringen och inkomstbortfallsförsäkringen förutsätter bl.a. att sökanden uppfyller ett arbetsvillkor. Med arbetsvillkor avses enligt 12 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring att sökanden under en ramtid av tolv månader har förvärvsarbetat i viss omfattning. Som tid med förvärvsarbete anses även enligt 13 § bl.a. tid med semester. Ersättning enligt inkomstbortfallsförsäkringen kräver enligt 7 § bl.a. att den sökande varit medlem i en arbetslöshetskassa under minst tolv månader, det s.k. medlemsvillkoret. I tillämpningen har medlemsvillkoret ansetts innebära att medlemstiden om minst tolv månader ska vara obruten (se t.ex. HFD 2012 ref. 14).

Förtroendeuppdrag förekommer inom flera olika områden och med vitt skilda syften. Uppdragens utformning skiljer sig åt avseende karaktär, omfattning och det sätt på vilket ersättning lämnas. Till de vanligaste förtroendeuppdragen hör politiska och fackliga åtaganden. Utöver detta finns t.ex. uppdrag inom trossamfund och ideella föreningar eller uppdrag som nämndeman och god man. I lagen om arbetslöshetsförsäkring finns ingen särskild reglering när det gäller förtroendeuppdrag. Enligt 13 § första stycket 2 anses dock tid då en sökande varit ledig med helt eller delvis bibehållen lön som tid med förvärvsarbete. Denna allmänna bestämmelse kan omfatta även vissa förtroendevalda, t.ex. sådana fackliga förtroendemän som bedriver facklig verksamhet på den egna arbetsplatsen. Tid med förtroendeuppdrag då den förtroendevalde inte har varit ledig med bibehållen lön jämfälls i praxis, under vissa förutsättningar, med förvärvsarbete. Bedömningen av om ett förtroendeuppdrag som inte omfattas av 13 § första stycket 2 är att jämfällas med förvärvsarbete avgörs efter en bedömning av flera omständigheter, t.ex. uppdragets karaktär, omfattning och arvodering.

Frågan om ersättningsrätt för personer med förtroendeuppdrag har tidigare uppmärksammats av riksdagen. Riksdagen beslutade den 23 mars 2005 att i enlighet med arbetsmarknadsutskottets förslag (bet. 2004/05:AU4 punkt 7,

rskr. 2004/05:181) tillkännage för regeringen att regeringen närmare ska överväga frågan om ersättningsrätt m.m. för personer med förtroendeuppdrag och återkomma till riksdagen om detta.

I 43–43 b §§ lagen om arbetslöshetsförsäkring finns bestämmelser om varning och avstängning från rätten till arbetslöshetsersättning. Under vissa förutsättningar kan en sökande varnas eller stängas av från rätten till ersättning. En sådan situation kan t.ex. handla om att en sökande inte sökt ett anvisat lämpligt arbete eller avvisat ett erbjudet lämpligt arbete. Vad som anses utgöra ett lämpligt arbete framgår av 44 §. Bestämmelser om fränkännande av rätten till ersättning finns i 46–46 b §§.

I lagen om arbetslöshetsförsäkring och förordningen (1997:835) om arbetslöshetsförsäkring finns bestämmelser om hur arbetslöshetsersättning och uttag av pension ska samordnas. Syftet med samordningen är att undvika överkompensation. Hur samordning sker beror på vilken typ av pension den enskilde tar ut.

Förutsättningarna för att bli medlem i en arbetslöshetskassa framgår av 34 § lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor. Rätt att bli medlem i en arbetslöshetskassa har var och en som vid ansökningstillfället förvärvsarbetar och uppfyller villkoren i kassans stadgar om arbete inom kassans verksamhetsområde. Även den som vid ansökningstillfället inte arbetar har rätt att bli medlem i en arbetslöshetskassa, om han eller hon uppfyllde villkoren när han eller hon senast arbetade. Rätt att bli medlem har dock inte den som är medlem i en annan arbetslöshetskassa eller har fyllt 64 år. Enligt 36 § upphör medlemskapet i en arbetslöshetskassa utan uppsägning den dag medlemmen fyller 65 år. Bestämmelser om när en medlem ska anses ha utträtt ur arbetslöshetskassan finns i 45 §. En arbetslöshetskassas styrelse får under vissa förutsättningarna enligt 47 § medge fortsatt medlemskap.

Propositionen

Förtroendeuppdrag

Regeringen framhåller i propositionen att dagens regelverk leder till att den som har ett förtroendeuppdrag kan ha svårt att förutse hur åtagandet kan påverka rätten till arbetslöshetsersättning. Enligt regeringen kan avsaknaden av en reglering av förtroendevaldas ersättningsrätt även medföra en risk för att arbetslöshetskassorna hanterar liknande fall på olika sätt. Regeringen betonar att den som utför ett förtroendeuppdrag gör en betydelsefull insats i samhället och att det är viktigt att enskilda, så långt det är möjligt, kan förutse hur ett sådant åtagande påverkar möjligheten att få arbetslöshetsersättning. Enligt regeringen är det därför angeläget med tydligare lagstiftning på området.

Regeringen konstaterar att de förtroendeuppdrag som enligt lag ger rätt till ledighet från anställning har getts ett särskilt skydd av lagstiftaren. Det gäller t.ex. nämndemän, riksdagsledamöter, förtroendevalda i kommuner eller landsting, fackligt förtroendevalda och skyddsombud. Det är också en grupp som är klart avgränsad, vilket enligt regeringen bör ge goda möjligheter för en

enskild att förutse om det egna förtroendeuppdraget omfattas av rätten till arbetslöshetsersättning. Mot bakgrund av det föreslår regeringen att det införs en ny bestämmelse (13 b §) i lagen om arbetslöshetsförsäkring om att förtroendeuppdrag som enligt lag ger rätt till ledighet från anställning omfattas av arbetslöshetsförsäkringen. Regeringen anser att det av den föreslagna bestämmelsen bl.a. följer att förtroendeuppdrag ska behandlas som förvärvsarbete när normalarbetstid och dagsförtjänst fastställs och att ytterligare reglering inte behövs. De frågor som i övrigt kan uppkomma får enligt regeringen hanteras i tillämpningen. I den nya bestämmelsen införs även ett förtydligande om att tid med förtroendeuppdrag som enligt 13 § första stycket 2 samma lag anses som tid med förvärvsarbete även fortsättningsvis omfattas av den bestämmelsen.

Genom regeringens förslag kommer den som åtar sig ett förtroendeuppdrag som enligt lag ger rätt till ledighet från anställning, t.ex. ett politiskt sådant, att kunna använda tiden med förtroendeuppdrag för att kvalificera sig för rätt till arbetslöshetsersättning. Regeringen anser att den genom förslaget har tillgodosett riksdagens tillkännagivande om frågan om ersättningsrätt m.m. för personer med förtroendeuppdrag (bet. 2004/05:AU4 punkt 7, rskr. 2004/05:181). Regeringen uppger att tillkännagivandet därmed är slutbehandlat.

Enligt regeringens förslag ska förtroendeuppdrag som enligt lag ger rätt till ledighet från anställning inte anses utgöra lämpligt arbete när bestämmelserna om varning och avstängning från rätt till arbetslöshetsersättning tillämpas. Vidare föreslår regeringen att en sökande som utan godtagbart skäl genom sitt uppträdande uppenbarligen vållat att ett sådant förtroendeuppdrag inte har kommit till stånd inte ska stängas av från rätten till ersättning. En ny bestämmelse ska tydliggöra detta (44 a §). Bestämmelsen i nuvarande 44 a § flyttas till en ny paragraf (44 b §) och justeras redaktionellt. Regeringen föreslår även ändringar i 46 b § om att förtroendeuppdrag ska kunna tillgodoräknas för att en sökande på nytt ska kunna få ersättning utbetald.

Samordning av arbetslöshetsersättning och pension

Regeringen konstaterar i propositionen att de nuvarande bestämmelserna om samordning av arbetslöshetsersättning och pension är bl.a. oproportionerliga och olämpligt avvägda för personer som upphör med pensionsuttag. Regeringen föreslår därför en ändring av 32 § i lagen om arbetslöshetsförsäkring som innebär att om en sökande får allmän ålderspension eller annan pension som lämnas på grund av förvärvsarbete, ska dagpenningen minskas med pensionen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska kunna meddela föreskrifter om hur pensionen ska omräknas till dagsbelopp.

Medlemsvillkoret

I propositionen noterar regeringen att det av ordalydelsen i lagen om arbetslöshetsförsäkring inte framgår att det krävs en sammanhängande tidsperiod för att medlemsvillkoret ska vara uppfyllt. Regeringen föreslår därför en ändring av 7 § så att det tydligt framgår att rätten till inkomstrelaterad arbetslöshetsersättning förutsätter medlemskap i en arbetslöshetskassa under minst tolv sammanhängande månader. Regeringen föreslår även att det i paragrafens andra stycke införs en upplysningsbestämmelse som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer möjlighet att meddela föreskrifter om vissa avbrott i medlemskapet som arbetslöshetskassan ska bortse från när medlemsvillkoret prövas.

Medlemskap i en arbetslöshetskassa

I fråga om rätten att bli medlem i en arbetslöshetskassa anser regeringen att dagens system, med en åldersgräns vid 64 år, utan tillräckliga skäl inskränker individens möjlighet att bli medlem i en arbetslöshetskassa. Eftersom rätten till arbetslöshetsersättning upphör först vid månadsskiftet före den månad då en enskild fyller 65 år, riskerar vissa grupper att gå miste om inkomstrelaterad ersättning. Regeringen noterar även att åldersbegränsningen har bedömts stå i strid med delar av EU-rätten. Regeringen föreslår därför att rätten att bli medlem i en arbetslöshetskassa ska förlängas och gälla till månadsskiftet före den månad då den som ansöker om medlemskap fyller 65 år. Därmed föreslår regeringen att 34 § lagen om arbetslöshetskassor ska få en ny lydelse i andra och tredje styckena och att en ny paragraf införs (34 a §).

Vidare föreslår regeringen att en arbetslöshetskassas styrelse ska få uppdra åt kassaföreståndaren att fatta beslut i ärenden om fortsatt medlemskap för en medlem som inte har betalat sin medlemsavgift eller ett särskilt uttaxerat belopp. Ansvaret för att fatta beslut i ärenden om omprövning av sådana beslut ska kvarstå hos styrelsen. Förslaget i denna del innebär att det införs ett nytt tredje stycke i 47 § lagen om arbetslöshetskassor.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 2 juli 2018. Äldre bestämmelser om samordning av arbetslöshetsersättning och pension ska fortfarande gälla för ersättning som avser tid före ikraftträdandet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det inte har väckts några motioner med anledning av propositionen. Propositionen har inte heller lett till några invändningar i övrigt under utskottsbehandlingen. Utskottet anser att regeringens lagförslag är ändamålsenligt utformade och att de bör antas av de skäl som anförs i propositionen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2017/18:53 Nya regler i arbetslöshetsförsäkringen om bland annat förtroendeuppdrag och pension:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238)
om arbetslöshetsförsäkring

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring¹

dels att 27 och 33 §§ ska upphöra att gälla,

dels att 7, 26, 31, 32, 44 a och 46 b §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 13 b och 44 b §§, av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*7 §²

Ersättning enligt inkomstbortfallsförsäkringen lämnas till den som varit medlem i en arbetslöshetskassa under minst tolv månader, under förutsättning att medlemmen efter det senaste inträdet i kassan uppfyllt arbetsvillkoret enligt 12–14 §§ (medlemsvillkor).

Ersättning enligt inkomstbortfallsförsäkringen lämnas till den som *har* varit medlem i en arbetslöshetskassa under minst tolv *sammanhängande* månader, under förutsättning att medlemmen efter det senaste inträdet i kassan *har* uppfyllt arbetsvillkoret enligt 12–14 §§ (medlemsvillkor).

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vissa avbrott i medlemskapet som arbetslöshetskassan ska bortse från när medlemsvillkoret prövas.

13 b §

Med förvärvsarbete jämfälls även tid med förtroendeuppdrag som enligt lag ger rätt till ledighet från anställning.

För tid då en sökande med förtroendeuppdrag har varit ledig

¹ Senaste lydelse av 27 § 2002:205.

² Senaste lydelse 2009:667.

med helt eller delvis bibehållen lön gäller 13 § första stycket 2.

26 §³

Om inte annat följer av 25 § andra stycket, 27 §, 27 a § eller 30 §, lämnas dagpenning med ett belopp som motsvarar följande procentsatser av den sökandes dagsförtjänst.

– 80 procent under de första 200 dagarna av ersättningsperioden, och

– 70 procent under resten av ersättningsperioden.

När det bestäms med vilken procentsats ersättning ska lämnas ska dag då en sökande fått aktivitetsstöd för deltagande i ett arbetsmarknadspolitiskt program jämföras med ersättningsdag enligt denna lag. Dagar före den 1 januari 2007 beaktas inte.

Om inte annat följer av 25 § andra stycket, 27 a eller 30 §, lämnas dagpenning med ett belopp som motsvarar följande procentsatser av den sökandes dagsförtjänst:

– 80 procent under de första 200 dagarna av ersättningsperioden, och

– 70 procent under resten av ersättningsperioden.

31 §⁴

Får en sökande med anledning av arbetslöshet fortlöpande ersättning från någon annan än arbetslöshetskassan, får dagpenning lämnas med högst skillnaden mellan det högsta belopp som får lämnas enligt 26–30 §§ och ersättningen.

Om en sökande med anledning av arbetslöshet fortlöpande får ersättning från någon annan än arbetslöshetskassan, får dagpenning lämnas med högst skillnaden mellan det högsta belopp som får lämnas enligt 26 och 27 a–30 §§ och ersättningen.

32 §

Dagpenning i form av inkomstrelaterad ersättning enligt 27 § skall minskas med 1/260 av års pensionen. Motsvarande avdrag skall göras på dagpenning i form av grundbelopp, om den sökande tillerkänts ålderspension eller annan pension på sätt som anges i 27 §.

Om en sökande får allmän ålderspension eller annan pension som lämnas på grund av förvärvsarbete, ska dagpenningen minskas med pensionen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om hur pensionen ska omräknas till dagsbelopp.

³ Senaste lydelse 2012:413.

⁴ Senaste lydelse 2009:666.

44 a §⁵

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om vad som ska anses utgöra godtagbart skäl och giltig anledning enligt 43–43 b §§. *Med lämpligt arbete i 43 och 43 a §§ och med anställning i 43 a § avses inte förtroendeuppdrag som enligt lag ger rätt till ledighet från anställning.*

44 b §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vad som ska anses utgöra godtagbart skäl och giltig anledning enligt 43–43 b §§.

46 b §⁶

Ett beslut om fränkännande av rätt till ersättning gäller från och med den dag då arbetslöshetskassan inledde utredning av det förhållande som ligger till grund för beslutet. I beslutet ska denna tidpunkt anges.

Ersättning får betalas ut på nytt först sedan den sökande har utfört förvärvsarbete som avses i 12 och 13 §§ *under 80 dagar från den tidpunkt som avses i första stycket.* Ersättning får betalas ut på nytt först sedan den sökande *under 80 dagar från den tidpunkt som avses i första stycket* har utfört förvärvsarbete som avses i 12 och 13 §§ *eller förtroendeuppdrag som avses i 13 b §.*

1. Denna lag träder i kraft den 2 juli 2018.

2. Bestämmelserna i 26, 31 och 32 §§ i den äldre lydelsen och bestämmelserna i de upphävda 27 och 33 §§ gäller fortfarande för arbetslöshetsersättning som avser tid före ikraftträdandet.

⁵ Senaste lydelse 2013:152.

⁶ Senaste lydelse 2013:152.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor

dels att 34 och 47 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 34 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

34 §¹

Rätt att bli medlem i en arbetslöshetskassa har var och en som vid ansökningstillfället förvärvsarbetar och uppfyller villkoren i kassans stadgar om arbete inom kassans verksamhetsområde. Även den som vid ansökningstillfället inte arbetar har rätt att bli medlem i en arbetslöshetskassa, om han eller hon uppfyllde villkoren när han eller hon senast arbetade. *Rätt att bli medlem har dock inte den som är medlem i en annan arbetslöshetskassa eller har fyllt 64 år.*

När medlemskap i arbetslöshetskassan beviljas anses inträdet i kassan ha skett första dagen i den kalendermånad när ansökan om medlemskap gjordes.

Rätt att bli medlem i en arbetslöshetskassa har var och en som vid ansökningstillfället förvärvsarbetar och uppfyller villkoren i kassans stadgar om arbete inom kassans verksamhetsområde. Även den som vid ansökningstillfället inte arbetar har rätt att bli medlem i en arbetslöshetskassa, om han eller hon uppfyllde villkoren när han eller hon senast arbetade.

Den som är medlem i en annan arbetslöshetskassa har dock inte rätt att bli medlem.

Rätten att bli medlem gäller till månadskiftet före den månad då den som ansöker om medlemskap fyller 65 år.

34 a §²

När medlemskap i en arbetslöshetskassa beviljas anses inträdet i kassan ha skett första dagen i den kalendermånad då ansökan om medlemskap gjordes.

47 §

En arbetslöshetskassas styrelse får medge att en medlem får fortsätta att vara medlem, även om medlemmen låtit bli att inom den tid som

¹ Senaste lydelse 2009:665.

² Tidigare 34 a § upphävd genom 2009:665.

framgår av 45 § anmäla ett förhållande som befrielse från betalnings-skyldighet kan grundas på.

Om det finns särskilda skäl, får styrelsen även i andra fall än som sägs i första stycket besluta att en medlem får fortsätta att vara medlem även om medlemmen inte inom den tid som framgår av 45 § betalat medlemsavgiften eller ett särskilt uttaxerat belopp.

En kassaföreståndare får, efter uppdrag från styrelsen, fatta beslut i ärenden som avses i första och andra styckena, utom när det gäller omprövning.

Denna lag träder i kraft den 2 juli 2018.